

Většinový systém má mnoho výhod

Jiří Pehe

Reakce na návrh Václava Klause, abychom přešli při volbách do sněmovny ze systému poměrného na většinový, se zatím soustředily na nejzřejmější dopad většinového systému, kterým je zmenšení počtu stran v parlamentu na dvě až tři nejsilnější. Při takové parlamentní konstelaci se snáz vládne, neboť jedna ze dvou velkých stran má obvykle většinu, o kterou se nemusí dělit s koaličními partnery. Většinový systém též eliminuje z parlamentu strany extremistické.

Většinový systém v důsledcích stabilizuje politický systém, to je jistě cenný přínos (byl to i jeden z důvodů, proč byl před několika lety zaveden např. v Itálii, kterou poměrný systém opakovaně vedl do politických krizí). Systém však má i další pozitivní dopady. Jedním z nich je, že nutí politiky uvnitř stran k hledání kompromisů, což zlepšuje politickou kulturu. Skupiny, které se v systému poměrném často profilují jako politické strany, se ve většinovém obvykle snaží najít pole působnosti uvnitř jedné ze dvou velkých stran, které se vytvoří nalevo a napravo od středu. Velké strany se tak stávají širokými koalicemi, v nichž je neustále nutné hledat konsenzus. Když se pak dostanou k moci, hrozí menší nebezpečí, že budou společnosti vnucovat úzce stranickou ideologii, jak se za určitých podmínek může stát při poměrném zastoupení.

Většinový systém tak vytváří poněkud jiný typ stran než systém poměrný. Nutí k ústupu od bezduchého partajnického založení na stranických platformách k pojetí politických stran jako subjektů, které se snaží oslovit širší část politického spektra. Výsledkem je částečný přesun politických diskusí z parlamentu do nitra stran. Vzhledem k ubohé úrovni některých diskusí, které vedou současné politické strany na parlamentní půdě i mimo ni, nemusí být fakt, že veřejnost není denně vystavena triviálním stranickým přestřelkám, na škodu.

O tom, co je možná nejdůležitější přínos většinového systému, se ovšem zatím čeští politici příliš nezmiňují. Většinový systém totiž částečně osvobozuje politiky od diktátu stranických sekretariátů a dalších grémií. Kandidáti se totiž nevolí jako anonymní množina na stranických kandidátkách, ale musejí zvítězit v konkrétním malém obvodu. Zname-

ná to, že tam musejí být známí a že jim nestačí pouhá příslušnost ke straně, ale musejí se snažit, a chtějí-li být zvoleni znovu, i osvědčit při konkrétní práci.

Jedním z důvodů naší krize je, že české strany jsou uzavřené subjekty kontrolované stranickými elitami. Stát se úspěšným politikem v současném systému neznamena osvědčit se při práci v konkrétním místě s konkrétními lidmi, ale hlavně být zadobře se sekretariátem.

Většinový systém tedy propojuje úroveň velké politiky s politikou místní. A to je přesně dimenze, která naši současné politice chybí. Mezi velkou a místní politikou jeze propast. Většinový systém činí politiku stran do jisté míry méně stranickou a ideologickou. Poslanci se musejí ohlížet nejen na zájmy svých stran, ale též na zájmy voličů. Jsou-li zvoleni, zastupují nejen svou stranu, ale

i všechny voliče svého obvodu bez ohledu na jejich stranickou příslušnost.

Tím, že většinový systém dává velké politice komunální dimenzi, může přispět i k růstu občanské společnosti. Ve většinových systémech se mnoho politických talentů rekrutuje z občanských iniciativ na lokální úrovni. Ty často vznikají, aby občané mohli voleným zástupcům lépe sdělit svá stanoviska k různým problémům. V systému současném je mezi občanskými iniciativami a centralizovanými stranami vakuum.

Jiří Pehe

Právnik a politolog, ředitel odboru zahraniční politiky prezidenta ČR.